

Relația între autoritatea publică, proiectanți și beneficiari direcți și indirecti (comunitatea) în susținerea calității spațiului construit- studiu de caz Alexandria / The relationship between the public authority, designers and direct and indirect beneficiaries (the community) in supporting the quality of the built space- case study of Alexandria municipality

Anne Marie Gacichevici (1)

(1) doctorand, Școala Doctorală de Arhitectură, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România

Abstract. The bivalent nature - scientific and cultural-artistic, of the complex field of activity of architecture - the discipline that aims to organize space at any scale, but mainly that in which the human being lives, identifies the activity of an architect as a practice of an "artist -creator", an aspect that implicitly determines the recognition of an architect's copyright over his creations in the field - works of architecture. The activity of the architect can be defined as a "cultural act of public interest with urbanistic, economic, social and ecological implications", and the final product is considered an architectural creation, which should be identified with the aesthetic response to functional problems, organizing both functional as well as aesthetically the built space. Starting from the idea that copyright is very well founded and regulated by law compared to the side of the aesthetic quality of a locality, which is not quantified in any form of regulation, in the present paper I displayed and analyzed positive and negative aspects that influence the architectural evolution of a city and the moral duty of the Chief Architect to promote aesthetics at the highest level, both through the position he occupies within the local or central public administration, and through the obligations established by the Architect's Code of Ethics. The inconsistencies between the normative acts that generated the emergence of the so-called legislative vacuum, ultimately determine that the resulting architecture misses its vocation to give meaning to places and implicitly to determine local and group identities. This demonstrated fact obliges the civil servant in the position of the Chief Architect to preserve, protect and transmit from one generation to another, the architectural heritage that he inherits and which also represents the essence of the cultural identity of our society.

Key words: local and central public administrations, harmonious and unitary development of localities, architectural quality, architectural aesthetics

1. Introducere

Lucrarea de față prezintă dezvoltarea arhitecturală a localităților din perspectiva funcționarului public, a arhitectului-șef care asistă ca martor la apariția producțiilor arhitecturale pe sit, urmărind evoluția acestora, pe tot parcursul existențial, de la faza incipientă de strategie și urbanism până în etapa de implementare, când participă, ca invitat, la recepția la terminarea lucrărilor.

Analizând multitudinea de legi și normele tehnice aferente ce reglementează spațiul arhitectural, au fost identificate o serie de neconcordanțe ce au generat un vid legislativ de care majoritatea proiectanților au "beneficiat" într-un mod abuziv. Tema de cercetare s-a născut tocmai de la această problemă ce a determinat ca rezultatul dezvoltării

arhitecturale a multor localități, în diferite etape ale evoluției istorice și culturale, să fie unul îndoielnic, incert din punct de vedere al calității, un produs care nu aduce o plusvaloare spațiului în care este inserat.

Deși proiectele sunt corecte din punct de vedere tehnic, respectând conținutul-cadru prezent în Anexa 1 din Legea 50/ 1991, actualizată, în care sunt enumerate piesele obligatorii de care arhitectul-șef trebuie să țină cont în procedura de autorizare a construcțiilor, lipsa cadrului legal prin care calitatea poate fi solicitată în mod obligatoriu la nivelul esteticii, îl determină pe acesta să asiste neputincios la apariția unor proiecte a căror arhitectură este derizorie.

Arhitectura este un domeniu de activitate complex, a cărui natură bivalentă (științifică și cultural-artistică) prezintă interes și sub aspectul juridic, în ceea ce privește identificarea activității de arhitect ca o activitate a unui creator de opere de artă, fapt ce implică în mod evident și recunoașterea unui drept de autor al arhitectului asupra creațiilor sale în domeniu. Activitatea arhitectului este un act de cultură de interes public, iar ceea ce realizează un arhitect este considerată o creație arhitecturală ce are rolul de a organiza atât funcțional, cât și estetic spațiul construit. Pornind de la ideea că dreptul de autor este foarte bine fundamentat și reglementat legislativ în comparație cu latura calității estetice a unei localități care nu este cuantificată în nici o formă de reglementare, în lucrarea de față am etalat și analizat aspecte pozitive și negative ce influențează evoluția arhitecturală a unui oraș și datoria morală a arhitectului-șef de a promova estetica la cel mai înalt nivel, atât prin poziția pe care o ocupă în cadrul administrației publice locale sau centrale, cât și prin obligațiile stabilite prin Codul Deontologic al Arhitectului.

Multitudinea de acte normative, a căror neconcordanțe au generat apariția unui vid legislativ, determină în final ca arhitectura rezultată să își rateze vocația de a conferi sens locurilor și implicit de a determina identități locale și de grup. Acest fapt demonstrat, obligă funcționarul public din postura arhitectului-șef, să păstreze, protejeze și să transmită de la o generație la alta, patrimoniul arhitectural pe care îl moștenește și care reprezintă totodată esența identității culturale a societății noastre.

Pe de altă parte, oamenii dau forma mediului construit și la rândul său mediul construit formează oamenii, de aceea instituțiile publice ar trebui să pună accent pe mobilizarea socială/ comunitară- un proces de creștere a gradului de conștientizare și de îmbunătățire a capacității de rezolvare a problemelor care-i plasează în centru pe cei direct afectați. Neimplicarea și dezinteresul populației în procesul decizional, așa cum se va identifica în analiza prezentată, poate avea efecte negative asupra dezvoltării esteticii arhitecturale a unei localități, întrucât mediul construit al unei localități este oglinda comunității sale.

Oamenii sunt învățați să înțeleagă, să acționeze și să-și rezolve problemele urmând o succesiune de pași, timp în care dobândesc cunoștințele, abilitățile, valorile și convingerile necesare pentru a deveni actori ai propriei schimbări. Această mobilizare ar putea consta în elaborarea și aplicarea unui mecanism funcțional de evidență pe tot lanțul decizional a proiectelor de decizii ce sunt supuse obligatoriu procesului de implicare a publicului; asigurarea informării publicului despre rezultatele etapelor procesului de luare a deciziilor pe tot parcursul decizional și îmbunătățirea mecanismului de garantare a dreptului de contestare a deciziilor luate în procesul de implicare a publicului; diversificarea instrumentelor și tehnicilor de implicare a publicului și asigurarea

acestora inclusiv la nivel de străzi/cartiere prin crearea grupurilor de inițiativă din rândurile liderilor de opinie, persoane notorii în vederea asigurării unui număr mai amplu de populație și din toate grupurile sociale; asigurarea accesului la informație și implicarea în procesul decizional inclusiv a grupurilor social vulnerabile din comunități; implicarea activă în cadrul asigurării transparenței în procesul de consultare a proiectelor de decizii (planuri, programe sau proiecte economice cu impact semnificativ asupra mediului) transfrontaliere; asigurarea unui proces transparent în monitorizarea activităților de luarea a deciziilor, informării publicului și realizării acestor decizii, prin transmiterea acestor funcții O.N.G.-urilor sau Centrelor de Resurse comunitare.

Întorcându-ne la problematica analizată- estetica arhitecturală a localităților din sudul țării, acele localități a căror monumente istorice au suferit intervenții majore pierzându-și calitatea de reper, clădiri care sunt sau urmează a fi supuse procedurii de declasare și în care procentul clădirilor asupra cărora nu se poate aplica Legea nr. 422/ 2001 (**republicată**) privind protejarea monumentelor istorice este foarte ridicat- în lucrarea de cercetare am realizat analiza unei localități de rang 2, municipiu reședință de județ, a cărei tramă stradală a fost concepută de inginerul austriac Moritz von Ott- municipiul Alexandria. El a întocmit mai multe planuri de orașe din Țara Românească după cerințele Regulamentului Organic de sistematizare și modernizare. A fost însărcinat de Grigore Ghica cu ridicarea planului orașului București, în 1833 aplică planul orașului Turnu-Severin elaborat de francezul Vilacrosse și în același an întocmește planul orașului Giurgiu, ca mai târziu să structureze și planul orașului Brăila¹.

2. Estetica arhitecturală a localităților din sudul țării. Studiu de caz municipiul Alexandria

2.1. Dezvoltarea urbană și arhitecturală a localității Alexandria.

În anul 1834 inginerul Moritz von Ott realizează planul noului oraș Alexandria și tot atunci este realizat regulamentul de întemeiere și organizare a orașului care are în vedere reglementări referitoare la modul de punere în posesie a locuitorilor cu terenuri, drepturile și îndatoririle cetățenilor, modul de organizare a locuirii. Planul orașului Alexandria, cu străzi lungi, drepte și largi, perfect perpendiculare între ele, orientate pe axul principal paralel cu râul Vedea, cu piețe aranjate într-un mod simetric, locuri pentru biserici, instituții² este conceput după toate cerințele modernizării; un planul întocmit cu o rigurozitate inginerescă, care împreună cu dispozițiile drastice ale Ekstrukției privind cumpărarea terenurilor și construcțiile pe teritoriul orașului, au făcut ca, de la bun început, Alexandria să se prezinte ca o localitate bine sistematizată, împărțită în mod egal în patru sectoare identificate prin culori diferite: roșu, galben, albastru și verde. Edificiile și locurile publice, gara, primăria, grădina publică, poșta, hala, catedrala, baia comunală, din care exista numai câte o construcție, erau așezate pe axul median ce traversa orașul (actuala strada Dunării), pe toată lățimea lui. Celelalte, școli, biserici, piețe, care erau în număr par, erau așezate simetric, la aceleași distanțe față de axul amintit.

Din punct de vedere al legăturii rutiere cu restul teritoriului, încă de la finalul sec. XIX, Alexandria este amplasată la intersecția unor importante drumuri naționale și județene, care

¹ Ion Bălă, Ion Moraru, *op. cit.*, p.22, 23.

² O reconstituire din anul 1935 a acestui plan, realizată după locurile de casă vândute, relevă faptul că orașul era împărțit în 4 „mahalale”, pe culori: verde, roșu, albastru, galben (Muzeul Județean Teleorman, *Colecția de documente*).

făceau legătura cu București, Craiova, Giurgiu, Turnu Măgurele, Zimnicea, Pitești și Roșiori. Infrastructura feroviară care traversează Alexandria face legătura din orașele Roșiori de Vede și Zimnicea, aceasta fiind realizată în perioada 1892-1901.

În urma reorganizării administrative din 1950 orașul Alexandria devine reședința raionului Alexandria, parte a regiunii Teleorman, cu reședința de regiune la Roșiori de Vede. După organizarea administrativă din 1952, raionul Alexandria este inclus în regiunea București, iar ulterior, după reorganizarea administrativă realizată în baza Legii nr. 2/1968 și capătă statutul de municipiu în anul 1974, devine reședința județului Teleorman.

În următoarele patru decenii, evoluția urbană a orașului Alexandria este foarte lentă, astfel că din arhivele vremii rezultă că orașul nu dispunea de apă curentă și nici de canalizare, singurele străzi pavate fiind cele din zona centrală. Odată cu construirea primei uzine în 1906, a fost introdus și iluminatul public, care s-a extins în 1928 când a fost construită și cea de-a treia uzină, ajungând la o lungime de 20 km lineari, ceea ce a permis alimentarea cu energie electrică a instituțiilor publice și a unor părți din locuințele existente.

Din punct de vedere funcțional, orașul este conceput încă din stadiul de plan, ca o așezare ce cuprinde zona centrală destinată activităților comerciale- zona de târg (prăvălii, cârciumi, piețe), instituțiile publice și bisericile, zonele rezidențiale grupându-se în mahalale concentrice zonei centrale(în aceste zone fiind interzisă desfășurarea oricăror activități economice). Infrastructura de petrecere a timpului liber este completată cu zonă de agrement pentru locuitori amenajată în afara orașului, în partea de nord-est, într-o zonă împădurită.

Din punct de vedere planimetric, orașul are un plan regulat, cu străzi drepte, perpendiculare între ele, amplasate echidistant, cu terenuri pentru piețe, biserici și edificii publice amplasate în mod simetric față de axul longitudinal de compoziție, în zona centrală. La începutul sec. XIX, străzile proiectate în orașul Alexandria sunt considerate largi, fiind prevăzute cu plantații de aliniament generoase. La sfârșitul secolului XIX, suprafața orașului este de 244 ha, circa un sfert din suprafața construită actuală a orașului; orașul este locuit de cca 11.500 locuitori, circa o cincime din populația actuală a orașului.

Comunitatea urbană din Alexandria, încheată mai ales în ultimele decenii ale sec. al XIX-lea și consolidată la începutul sec. XX, a transformat orașul, construit conform reglementărilor *Ekstrukției* din anul 1834, înlocuind bordeiele și casele ridicate inițial cu construcții care corespundeau unei noi scheme urbane: în jurul străzii centrale s-au înălțat casele celor înstăriți și cu o poziție socială notabilă- negustori, medici, profesori, juriști etc., case reprezentând un salt deosebit în ceea ce privește planul funcțional și dimensiunile, dar și fațadele împodobite după ultimele mode ale arhitecturii epocii și nu în ultimul rând după gustul și pretențiile comanditarilor. În același timp pe străzile periferice casele își păstrează mult timp apartenența la arhitectura populară tradițională, o parte din oraș rămânând până în zilele noastre mai aproape de mediul rural decât de cel urban.

Din perioada anterioară anului 1948 se păstrează clădiri reprezentative care adăpostesc activități de interes public: lăcașe de cult (Catedrala, Biserica Sf. Apostoli), unități de învățământ (Liceul agricol) și unități sanitare dar și construcții rezidențiale (transformate ulterior în instituții publice: Palatul Copiilor, Casa Căsătoriilor sau în unități comerciale:

Conacul Victor Antonescu). La acesta se adaugă amenajări destinate petrecerii timpului liber: Parcul Central (Parcul Primăriei), zona de agrement Vedea; infrastructura tehnică: podul peste râul Vedea.

Dotarea noii reședințe de județ cu instituțiile publice necesare, administrative și social-culturale, dar și începerea industrializării într-un ritm exploziv, transformă Alexandria într-un centru care atrage forța de muncă din împrejurimi, dar și din zone mai îndepărtate. Această creștere demografică a impus însă și o restructurare urbană a orașului caracterizată prin concentrarea și aglomerarea unui număr foarte mare de indivizi pe suprafețe foarte mici.

Centrul comercial, format din câteva construcții reprezentative- după cum remarca Ilie Cătălina în monografia sa din 1934 dedicată centenarului Alexandriei- Catedrala, Școala Normală, Primăria, Gara, cele două școli primare, hotelurile Iacovache și Caracaș, precum și alte 25 de clădiri particulare și magazine³ - era concentrat în treimea din mijloc a străzii Carol I (azi, strada Libertății) și pe alte câte două străzi paralele, formând astfel un nod important ce facilita legătura cu restul orașului. În rest, cea mai mare parte a orașului era ocupată de gospodăriile agricultorilor, mai apropiate ca aspect de gospodăriile țărănești decât de cele urbane. Acest ansamblu, caracteristic pentru aspectul general al orașului se manifesta unitar și armonios din punct de vedere stilistic: parcelele aveau aceeași dimensiune și nici o clădire nu depășea două nivele, în timp ce ornamentația fațadelor îmbina coloane și stâlpi angajați, panouri și ancadrame profilate, medalioane, ghirlande și console din stucatură. Forma tipică a ferestrelor și ușilor de la prăvălii, de multe ori cu obloane, balcoanele din fier forjat de la etaje, în unele cazuri frontoanele sau aticele și turnulețele dădeau o notă de particularitate bine susținută acestei zone cu specific comercial a urbei. Casele de locuit au contribuit la creionarea înfățișării acestui oraș-târg din Câmpia Română, încadrându-se, după opțiunea proprietarilor și perioada edificării, în mai multe categorii tipologice, după stilurile arhitecturii moderne.

În perioada 1960-1989 sunt dezvoltate marile ansambluri de locuințe colective amplasate în zona centrală a municipiului. Are loc reconfigurarea zonei centrale a orașului și transformarea acesteia într-un centru civic prin: realizarea a numeroase clădiri care adăpostesc instituții publice locale și județene (Primărie, Prefectură, Tribunal), în conformitate cu noul statut al orașului, acela de reședință de județ; realizarea unui substanțial fond construit destinat activităților socio-culturale (teatru, grădina de vară, spital județean, grădinițe, școli, licee) pentru a corespunde cerințelor creșterii demografice; dezvoltarea activităților comerciale și serviciilor (hoteluri, magazine universale).

Se dezvoltă activitățile industriale în zona de sud a municipiului (adiacent Str. Dunării), în partea de vest a căii ferate, la periferia orașului și în partea de est, în lungul Str. București. În această perioadă sunt realizate lucrări hidrotehnice aferente râului Vedea (diguri și baraje), sunt amenajate lacurile și zonele piscicole din lungul pârâului Nanov. Odată cu realizarea platformelor industriale din zonele periferice ale orașului, Alexandria își pierde statutul de târg, transformându-se în oraș monofuncțional și centru industrial important la nivel județean.

Chiar dacă primele locuințe colective apar în anul 1957, perioada notabilă, când au fost construite masiv întregi cartiere cu locuințe colective cu regim de înălțime între 5 și 11

³ Catalina, Ilie, *Orașul Alexandria. Județul Teleorman. Monografie. 1834-1934*. Tipografia Graiul Românesc, București, 1934, p.59-64.

niveluri, rămâne cea între anii 1968-1989, când au fost restructurate aproape complet atât zona centrală, cât și zonele limitrofe celor două axe importante de circulație- strada Dunării și strada București. Deși fenomenul urbanizării a avut drept scop declarat îmbunătățirea condițiilor de locuit, rezultatul nu a fost cel așteptat. Gruparea unui număr mare de indivizi pe suprafețe foarte mici a determinat scăderea calității locuirii prin numărul mai mic de camere și lipsa spațiului verde absolut necesar unei gospodării individuale și implicit schimbarea stilului de viață. S-a creat în schimb un mediu în care accesul la dotări superioare de ordin economic și social este facil, crescând gradul de confort, prin echiparea noilor locuințe cu instalații de apă curentă și canal, electricitate și încălzire centrală⁴.

Fig. 1. Fragment din ansamblul urban protejat „strada Avocat Colfescu” - restructurare zonă central prin construirea de locuințe colective.

Patrimoniul arhitectural al orașului este îmbogățit în următorii ani cu edificiile în care își au sediile instituțiile publice: Palatul Administrativ- sediul Prefecturii și al Consiliul Județean Teleorman, Primăria municipiului, Casa de Cultură, Poliția Județeană, Judecătoria și Tribunalul Județean, Administrația Națională a Finanțelor Publice Teleorman, Sala Polivalentă, Spitalul Județean. Acestea li se adaugă edificiile unor licee și școli, sediile financiar-bancare, hotelurile și cinematograful. Toate acestea prezintă caracteristicile unor construcții moderne cu ușoare accente de personalitate din punct de vedere arhitectonic, aglomerându-se în centrul civic al municipiului, în jurul lor polarizând cea mai mare parte a activității administrative și social-culturale a orașului și, nu numai atât, ci și a întregului județ.

Peste vechea structură organizatorică, demolată, renaște noul centru comercial, care până în anul 1990- când reconfigurarea unor spații comerciale, dar și starea de degradare în care unele dintre ele se găseau, au influențat negativ aspectul general- a făcut o impresie agreabilă prin unitatea ritmică a volumelor arhitectonice, prin dimensiunile mari ale magazinelor ce ocupă parterul și mezaninul blocurilor, prin rezalitul teraselor și scăriilor, dar și prin pavimentul de marmură al străzii Libertății, punctat de mici ronduri de flori și o fântână arteziană.

⁴ Bălă, I.; Moraru, I.(1984), „Alexandria pe treptele istoriei”, Ed. Academiei RSR, București, p.151-154.

Fig. 2. Fragment din Ansamblul Urban „strada Constantin Brâncoveanu”, clasat cu cod LMI TR-II-a-B-14235- aspectul architectural al centrului comercial afectat de reconfigurarea haotică a spațiilor comerciale de la parterul și mezaninul blocurilor.

Perioada post 1990 reprezintă o perioadă de dezvoltare organică a țesutului urban, cu dezvoltări punctuale ale zonelor periferice, destructurate, cu precădere prin introducerea construcțiilor de dimensiuni medii și mari destinate activităților comerciale în lungul străzii București, în partea de est și conversia fostelor unități industriale, în partea de sud a străzii Dunării și și prin extinderea zonelor rezidențiale către nord și est. Ulterior anului 1990 dezvoltarea economiei municipiului Alexandria s-a transpus în pierderea statutului de oraș monofuncțional, bazat pe industrie, diversificarea profilului economic al acestuia, prin amploarea pe care au luat-o activitățile comerciale.

Perioada de dezvoltare imobiliară intensivă la nivel național din anii 2000 nu a afectat semnificativ municipiul Alexandria, acesta păstrându-și principalele caracteristici urbanistice din perioadele precedente. Trecerea timpului și-a marcat puternic amprenta asupra patrimoniului arhitectural al localității, singurele clădiri ce au rezistat aproape eroic în urma demolărilor din ultimii 25 de ani de dinaintea Revoluției din decembrie 1989 fiind cele din centrul istoric-comercial: o mică parte din Piața Veche, fosta Hala Carol al II-lea, construită pe locul primei hale (Hala Traian) și câteva edificii, inițial case de locuit, proiectate și construite de celebra familie Pontelli, una din cele mai celebre familii din oraș.

Perimetrul orașului Alexandria a rămas constant încă de la înființare, iar timp de aproape 150 de ani, creșterea numărului de locuitori a fost rezolvată doar prin diviziunea parcelor și respectiv gruparea unui număr mare de indivizi- determinat de aflusul masiv de populație venit în primul rând din localitățile învecinate, dar și din afară, după anul 1968 când a

devenit capitala județului Teleorman- pe suprafețe foarte mici, prin realizarea de locuințe colective, în urma demolării unor zone întregi construite.

Fig. 3. Monumentul istoric "Hala Veche", cod LMI TR-II-m-B-14259.

Zona centrală a fost și ea delimitată pe perimetrului proiectat în 1834 de către inginerul Moritz von Ott⁵, zonă ce păstrează și în prezent, aproape în totalitate, trama urbană inițială și cea mai mare parte a instituțiilor publice din Alexandria. Este zona care a suferit cele mai multe modificări prin etape succesive de raționalizare funcțională și constructivă. și deține o serie de monumente istorice clasate construite în diferite perioade.

2.2. Concluzii

Ca în mai toate orașele din România și în Alexandria, Legea privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale⁶, adoptată în anul 1974, a marcat ștergerea identității proprii prin demolările masive ce au avut loc în anii următori, iar cutremurul din 1977, dincolo de tragismul lui, a fost un bun pretext în acest sens, un „ajutor” în opera de „demolare națională”. Doar Primăria veche, edificată în anul 1907 și demolată ulterior și câteva locuințe particulare care au supraviețuit de la începutul sec.XX, sunt încadrate, în ceea ce privește structura spațială și mijloacele tehnice, în stilul tradițional local, plastica decorativă fiind completată cu elemente ale arhitecturii neoclase, evidențiind detalii semnificative din soluțiile decorative ale fațadelor, precum pilaștrii, raportul aproape egal dintre golurile ferestrelor și plinul pereților, frontoanele aproape obligatorii la intrarea principală și ancadramentele puțin profilate ale ferestrelor, cornișele cu succesiuni de console profilate, intrările ieșite din linia fațadei ca un element dreptunghiular⁷ și mai ales de paramentul tencuit și divizat în asize orizontale.

⁵ Studiu istorico-arheologic aferent reactualizării P.U.G. municipiul Alexandria, jud. Teleorman, Muzeul Județean Teleorman, 2008. - Planul orașului Alexandria din 1935 refăcut după planul original de la 1834 a inginerului Moritz von Ott (colecția Muzeului Județean Teleorman).

⁶ Marea Adunare Națională (1974). „Legea nr. 58 din 1 noiembrie 1974 privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale”, *Buletinul Oficial*, 135

⁷ Grigore Ionescu, *Arhitectura pe teritoriul României de-a lungul veacurilor*, București, Ed. Academiei, 1982, p.511

Dintre construcțiile realizate în stil neoclasic pe raza localității s-au mai păstrat Casa Maria Ardeiaș, situată pe strada Gheorghe Doja, la nr. 32, monument istoric cu cod LMI TR-II-m-B-14264 și casa Gina Marinescu, pe strada Mihăiță Filipescu, nr.17, cod LMI TR-II-m-B-14254, ambele cu intervenții moderne minime, Casa Marin Stoica de pe strada avocat Al. Colfescu, nr. 5, monument istoric cu cod LMI TR-II-m-B-14240, care deși bine restaurată și-a pierdut din aspectul inițial prin supraînălțare, iar pentru imobilul de pe strada Libertății , nr. 130- Casa Cristian Marinescu sunt în curs de derulare procedurile de declarare.

Stilul eclectic francezesc, la modă în capitală, exercită și el o influență puternică și asupra gustului unei categorii din locuitorii Alexandriei, astfel că printre cele mai bine păstrate și reprezentative imobile pentru stilul eclectic pot fi amintite Casa Anghel Capră, fostul sediu al Camerei Agricole Teleorman, strada Constantin Brâncoveanu, numărul 71, cod LMI TR-II-m-B-14247 și Casa Petru Iliescu (în prezent, sediul Agenției de Plăți și Intervenții pentru Agricultură, strada Constantin Brâncoveanu, numărul 73, cod LMI TR-II-m-B-14248), chiar dacă la cea din urmă sunt vizibile unele intervenții neinspirate la acoperiș și scări.

Casa Zorză, azi Palatul Copiilor, strada avocat Alexandru Colfescu nr. 18-20, este și ea o construcție ce merită amintită. Realizată în anul 1906- anul Jubileului Regal- clădirea prezintă deasupra intrării principale un medalion cu efigia Lui Carol I, flancat de alte două medalioane sprijinite pe câte două console, bogat ornamentate cu ghirlande. Acest motiv, cu efigia unui personaj real este foarte rară, fiind cunoscute puține astfel de locuri cel puțin în Muntenia⁸.

La unele imobile- cum ar fi casa Ulmeanu, strada avocat Alexandru Colfescu, numărul 41 și casa Borțun, strada avocat Alexandru Colfescu, numărul 9- intervențiile ulterioare, respectiv starea de conservare mediocră- casa Țole, strada avocat Alexandru Colfescu, numărul 11, casa Manicatide, strada Mihail Kogălniceanu, numărul 59- dar și cei doi factori cumulați ce se regăsesc la Casa Banu, în prezent Grădinița 3, strada Dunării, numărul 131, respectiv restaurarea/ renovarea casei Teodor Marinescu (str. Independenței 20) în mod inadecvat prin montarea unui nou acoperiș din tablă tip „Lindab”, știrbesc din valoare inițială a monumentelor. De asemenea, valoarea altui monument, casa Mocanu (strada avocat Alexandru Colfescu, numărul 53), singura locuință cu etaj construită în stil eclectic, este atenuată de construcțiile ulterioare adosate laturii dinspre frontul stradal, care obturează vizual clădirea originală.

În perioada interbelică, se afirmă în arhitectura civilă locală un curent care pune în valoare specificul național. Exponent al acestui nou stil, bazat pe prelucrarea vechilor tradiții românești, în special a caselor populare din zona de deal și a construcțiilor mănăstirești, este Lorenzo Pontelli, membru al unei familii de constructori italieni naturalizați în Alexandria.

Reprezentative stilului neoromânesc și printre puținele monumente valoroase păstrate cât mai aproape de forma originală(casa Marin Năbărogu, strada Libertății, numărul 57 fiind singurul imobil monument istoric care a fost total transformat, imaginea actuală nemaiaștinând în nici un fel de construcție originală), în Alexandria se regăsesc patru imobile clasate în LMI 2015, ce au avut inițial destinația de locuințe. Dintre celelalte trei imobile

⁸ Alexandra Tănțăreanu, „O efigie inedită a regelui Carol I”, în *BCMI* XIX, 1-2, 2008, p.215-218.

clasate, doar casa Eusevie Crocos (strada Cuza Vodă 37) se mai păstrează în forma inițială, deși starea de conservare este precară, imobilul fiind practic abandonat.

Fig. 4. Casa Marin Stoica de pe strada avocat Al. Colfescu, nr. 5, monument istoric cu cod LMI TR-II-m-B-14240- intervenții suprainălțare.

Celelalte două, Casele Nae Constantinescu (str. Dunării 173) și Marin Vasilescu (str. Dunării 190), înconjurate de ansambluri moderne, rămân practic măturii ale trecutului urbanistic al orașului, punând în valoare, în mod paradoxal, simplitatea și eleganța stilului în fața unor materiale opulente precum marmura și sticla.

Fig. 5. Casa Anghel Capră, fostul sediu al Camerei Agricole Teleorman, strada Constantin Brâncoveanu, numărul 71, cod LMI TR-II-m-B-14247- intervenții minore, utilizarea neinspirată a cromaticii.

Din ansamblul urban „strada Constantin Brâncoveanu”, clasat cu cod LMI TR-II-a-B-14235, putea fi amintit ca reprezentativ pentru stilul neoromânesc imobilul de pe strada Carpați, numărul 15, fostă locuință particulară, apoi casă de oaspeți a partidului comunist și mai târziu, după 1996, reședință Episcopală, dar intervențiile începute în 2015 au transformat ireversibil imaginea arhitecturală a clădirii. O altă locuință construită în stilul neoromânesc, ce face parte din ansamblul urban „strada Libertății”, clasat cu cod LMI TR-II-a-B-14236, este casa Rădulescu-Cârlig de pe strada Libertății, numărul 115, care deși aflată într-o stare de conservare bună, prin închiderea după 1990 cu alte construcții a frontului stradal, valoarea sa a fost diminuată cu mult.

Intervențiile suferite de clădirile ce fac parte din cele trei ansambluri urbane nu sunt unice, acestea regăsindu-se la nivelul majorității localităților din sudul țării. Astfel că pentru multe clădiri se constată un cumul de aspecte precum: supraînălțarea construcției inițiale (imobilele de pe străzile Alexandru Colfescu, numărul 5 și 39 și Constantin Brâncoveanu, numărul 58), folosirea unor tencuieli „decorative” în care s-au utilizat culori stridente pentru finisaje și acoperiș- roșu, oranj, verde, galben- aflate într-un puternic contrast cu clădirile învecinate (imobilele de pe străzile Libertății, numărul 95A, 97A, 107, 109 și 128 și Alexandru Colfescu, numărul 10, 37 și 41).

Schimbarea pantei acoperișului și respectiv crearea unor noi ruperi de pantă, precum și folosirea unor materiale moderne (de exemplu tabla de tip „Lindab” la imobilele de pe strada Libertății, numărul 95, strada Alexandru Colfescu, numărul 8, 18 și 29 și strada Constantin Brâncoveanu, numărul 62 și 71-73), înlocuirea tâmplăriei exterioare la ferestre și uși, la origine din lemn, cu tâmplărie PVC, precum și închiderea unor pridvoare și folosirea unor fațade vitrate (imobilele din strada Libertății, numărul 111, strada Alexandru Colfescu, numărul 2 și strada Constantin Brâncoveanu, numărul 71-73), folosirea inoxului pentru balustrade, a baluștrilor de beton sau piatră, placarea scărilor cu plăci de marmură sau gresie, a fațadelor cu piatră decorativă (imobilele din strada Alexandru Colfescu, numărul 28, strada Constantin Brâncoveanu, numărul 71-73 și imobilul din strada Mihăiță Filipescu, numărul 15), au contribuit în mod activ la afectarea esteticii arhitecturale a imobilelor și implicit a caracterului zonei.

Construirea unor împrejmuiri masive din tablă sau zidărie, uneori cu înălțimea de până la 2 m, folosirea plăcilor de policarbonat pentru blocarea vizibilității din stradă (de exemplu imobilele din strada Libertății, numărul 95A, 101 și 109, Al. Colfescu 39, C. Brâncoveanu 54 și 77), edificarea unor anexe ce obstrucționează vizibilitatea spre frontul principal (imobilele din strada Libertății, numărul 115 și C. Brâncoveanu 54), extinderea clădirii inițiale prin adosarea unor corpuri cu funcțiunea de garaje sau alte spații pentru activități comerciale (imobilele din Libertății, numărul 128, strada Alexandru Colfescu, numărul 11, 23, 29 și strada Constantin Brâncoveanu, numărul 77), practicarea unor căi de acces și goluri de lumină (imobilul din strada Alexandru Colfescu, numărul 37) în vederea amenajării unor spații comerciale sau cu altă destinație, au distrus caracterul și valoarea arhitecturală a clădirilor.

La o privire de ansamblu, sintetizând analiza imobilelor clasate și a celor trei ansambluri urbane protejate din municipiul Alexandria, se poate constata ca și notă comună, alterarea aspectului arhitectural, generată de nerespectarea regimului de protecție impus de statutul legal al zonelor în discuție. În majoritatea cazurilor în care s-au efectuat lucrări de reabilitare și extindere, specificul construcțiilor inițiale cu valoare locală de patrimoniu construit nu a

fost respectat, fapt ce a determinat ca imobilele cele mai bine conservate să devină izolate în cadrul a ceea ce ar trebui să constituie ansamblul urban protejat.

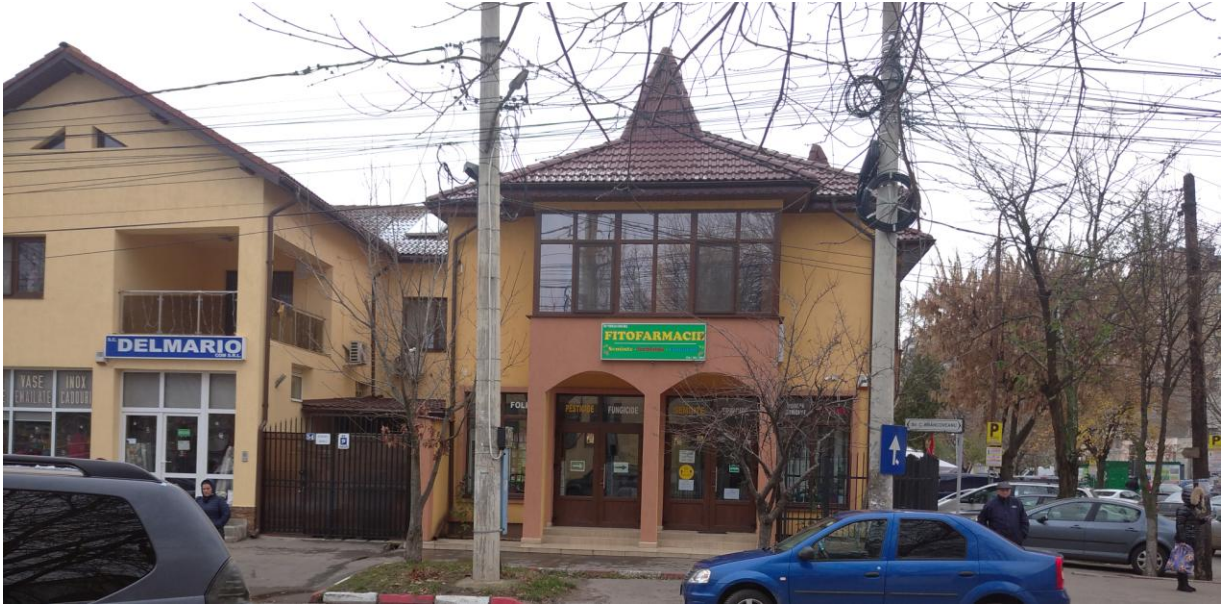

Fig. 6. Imobil din Ansamblul urban „strada Constantin Brâncoveanu” - se poate observa înlocuirea tâmplăriei exterioare la ferestre și uși, la origine din lemn, cu tâmplărie PVC, precum și închiderea unor pridvoare și folosirea unor fațade vitrate.

În prezent, aspectul architectural pentru multe din clădirile ce fac parte din cele trei ansambluri urbane a fost în mare parte afectat, la unele chiar într-un mod ireversibil, intervențiile efectuate asupra lor ducând până la anularea valorii arhitecturale, artistice și urbanistice, iar argumentele pentru care au fost inițial înscrise în prima LMI, de după 1990 și preluate în următoarele, până la cea actuală, LMI 2015, nu mai sunt aproape deloc justificabile⁹. Direcția de dezvoltare a localității a determinat necesitatea realizării, după anul 1990 și mai ales după anul 2000, a unor construcții cu un regim mai mare al înălțimii, în dezacord cu scara clădirilor originale, obturând de cele mai multe ori vizibilitatea sau chiar accesul către acestea, cu volumetrie masivă dar simplă, cu elemente arhitecturale împrumutate, cu materiale de construcție diferite de cele tradiționale, nepotrivite cu aspectul inițial al imobilelor.

În aceste condiții, când localitatea Alexandria prezintă un număr infim de clădiri cu statut de monument istoric, clădiri care nu au avut și nu vor avea puterea de a reprezenta vreodată un reper la nivel local sau național, care nu își mai păstrează forma inițială și care sunt sau urmează a fi introduse în procedura de declasare și respectiv trei ansambluri urbane care, afectate din punct de vedere estetic în urma intervențiilor majore suferite în decursul timpului- ce sugerează mai degrabă o situație conjuncturală decât o preservare arhitectonică a perimetrelor protejate- nu au puterea de a defini și a încadra întreaga localitate sau zone din aceasta într-un stil architectural anume, se ridică următoarea întrebare: cum va reuși administrația publică locală să gestioneze, prin direcțiile de specialitate, dezvoltarea arhitecturală a localității? Poate reglementa prin documentații de urbanism noi zone rezidențiale, în care să impună pe lângă condiționări urbanistice: retrageri, regim de înălțime, alinament, indicatori urbanistici și constrângeri din punct de vedere al esteticii

⁹ Studiu istorico-arheologic aferent P.U.G.-ului municipiului Alexandria, județul Teleorman, Muzeul Județean Teleorman, 2008

zonei: material, forme, culori, fără a lansa însă, în rândul proiectanților, ideea creării unor limite în actul de creație al acestora? Sau lăsăm arta creatoare să fie protejată de dreptul de autor și ne asumăm ulterior direcția/direcțiile în care evoluează și se dezvoltă din punct de vedere arhitectural localitatea?

La o privire de ansamblu, imaginea caracteristică a municipiului Alexandria poate fi încadrată în categoria orașelor a căror orientare stilistică se îndreaptă în mod vizibil spre civilizația și cultura europeană, modernizarea fiind sinonimă cu occidentalizarea, în ciuda intervențiilor inițiate în 1970 prin aplicarea Legii privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale, ce a constituit *adeverate fracturi în testul orașelor, determinând noi moduri de percepție a produsului final*. Acest transfer cultural a fost facilitat atât de prezența arhitecților străini, stabiliți temporar sau definitiv în România, veniți în special din Franța, dar și din Germania, Austria și Italia, cât și a arhitecților români formați în școlile din străinătate.

Peisajul de astăzi al Alexandriei, ca în majoritatea localităților din sudul țării, poate fi definit ca un colaj de fragmente urbane, acesta fiind rezultatul agresiunii periodice a diferitelor straturi de dezvoltare succesivă, ele însele rezultate din interferențele variatelor proiecte politice sau individuale. Pe lângă acest aspect se pot observa noi "fețe" ale orașului, de cele mai multe ori situate în contradicție precum: terenuri virane, blocuri comuniste, țesuturi tradiționale. Dacă până în prezent, construcțiile puteau fi încadrate într-un anumit stil arhitectural, odată cu evoluția istorică ce și-a lăsat o puternică amprentă, suntem puși în situația dificilă de a enunța o definiție dară a stilului arhitectural contemporan, întrucât acesta implică o multitudine de factori subiectivi. Arhitectura este un domeniu în care, chiar dacă arta se împletește cu știința și tehnica, ea este direct dependentă de potența economică, de pretențiile și așteptările clienților- determinate în mod exclusiv de cultura acestora, de climatul legislativ ce impune un set de constrângeri, dar și talentul și puterea de convingere ale arhitecților. Cu toate acestea, construcțiile noi se ridică, într-o formă legală sau nu, subtil sau ostentativ, fie că ne plac sau nu, conturând peisajul urban sau rural al țării, metamorfoza imaginii urbane realizându-se într-un ritm alert. Identificăm parcă același tipar- alături contrastante de volume moderne în imediata vecinătate a unor vile vechi cu aer eclectic sau, mai nou, cartiere rezidențiale unde casele par a fi trase la indigo, singurele elemente ce fac diferența fiind culorile stridente și lipsa de proporții.

Poate fi vorba oare despre conturarea unui nou stil în arhitectura românească contemporană? Un stil generat de un cumul de factori printre care finanțatorii care dictează totul pe motiv că ei alocă banii pentru proprietățile lor imobiliare, arhitecții care proiectează după criteriul „clientul nostru, stăpânul nostru?”, principiu ce s-a extins asemeni unei boli incurabile, autoritățile locale lipsite de personal competent sau cu un număr infim de funcționari pregătiți ce sunt copleșiți de cererea foarte mare și spețele complexe și nu în ultimul rând legislația vastă, ce poate fi interpretată în fel și chip, necorelată de cele mai multe ori, generând așa numitul „vid legislativ”. Cert este că imaginea arhitecturală a orașelor din sudul țării se transformă, proces ce momentan nu poate fi dirijat sau stopat, arhitectura rezultată, care se conturează cu discrepanțele ei, reprezentând practic realitatea în care trăim. În aceste condiții, ar trebui până la urmă să acceptăm arhitectura rezultată ca o „arhitectură proprie”, ca o realitate a ceea ce suntem? Un amestec incoerent de stiluri care și-au pierdut din autenticitate, de forme și de simboluri, discrepanțe arhitecturale care, oricât de neînsemnat ar părea acum, vor vorbi generațiilor viitoare despre mentalitățile, educația și influențele

culturale pe care le trăim în prezent. Oricât am încerca să negăm, aspectul clădirilor ne influențează pe toți, atât ca specialiști, cât și ca simpli trecători cărora le imprimă imaginea unor forme, culori, simboluri, de multe ori în neconcordanță cu ceea ce am putea numi bunul gust sau bunul-simț, determinându-i, în lipsa unor repere clare să ajungă să prețuiască kitsch-ul, diminuându-le puțin câte puțin puterea de a aprecia ceea ce este cu adevărat valoros. Este greu să hotărâști ce-ți place sau nu într-un mediu de arhitectură bulversat de stiluri și reviste comerciale care propun soluții diverse și de multe ori incoerente.

Pentru a atinge obiectivele de dezvoltare durabilă (O.D.D.) ale Națiunilor Unite, arhitecții noștri încearcă să țină pasul cu specialiștii occidentali, apelând la experiența lor bazată și pe folosirea de tehnologii pe care noi încă nu le-am descoperit. Consiliul Uniunii Europene subliniază rolul important al arhitecturii și mediului construit de calitate, considerând că arhitectura este de interes comun, arhitecții jucând un rol important în toate fazele dezvoltării arhitecturii și mediului de viață de înaltă calitate, contribuind astfel într-un mod semnificativ la interesul public.¹⁰

În ciuda acestui fapt, dat fiind accesul facil la tehnologii noi, informații, produse ce face ca stilul de viață occidental să fie deja adoptat de către români, arhitectul român este nevoit să lase pe locul doi actul de creație și să pună accent pe satisfacerea cerințelor clienților în ceea ce privește utilizarea ultimelor noutăți de pe piață în produsul lor architectural. Timpul extrem de scurt necesar pentru reinventarea stilurilor sau întoarcerea la origini, determină arhitecții români să proiecteze în virtutea inerției, multiplicând lucrări deja de succes peste granițe, în special proiecte de case rezidențiale sau străduindu-se să reinterpreteze curentele moderniste.

5. Bibliografie

- Bălă, I., Moraru, I. (1984), „*Alexandria pe treptele istoriei*”, Editura Academiei R.S.R., București, România.
- „*Déclaration de Davos*” (2018), disponibil la: <https://davosdeclaration2018.ch/fr/dd;nav/index/davos-declaration> [Accesat 03 mai 2022].
- Ilie, C. (1934), „*Orașul Alexandria. Județul Teleorman. Monografie. 1834-1934*”. Tipografia Graiul Românesc, București, România.
- Grigore, I. (1982), „*Arhitectura pe teritoriul României de-a lungul veacurilor*”, Editura Academiei, București, România.
- Marea Adunare Națională (1974), „Legea nr. 58 din 1 noiembrie 1974 privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale”, *Buletinul Oficial*, 135.
- Muzeul Județean Teleorman, (2008), „*Studiu istorico-arheologic aferent P.U.G.-ului municipiului Alexandria, județul Teleorman*”, arhiva Primăriei municipiului Alexandria.
- Tânțăreanu, A. (2008), „*O efigie inedită a regelui Carol I*”, în *BCMI XIX*, nr. 1-2.

Primit: 29 octombrie 2022; Acceptat: 12 noiembrie 2022

Articol distribuit sub licență „Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License” (CC BY-NC-ND)

¹⁰ Déclaration de Davos (2018), disponibil la: <https://davosdeclaration2018.ch/fr/dd;nav/index/davos-declaration>, [Accesat 03 mai 2022].